

64. Cum voluntas testatoris constat hæredi circa dispositionem piam, hæres in conscientia tenetur eam adimplere, licet nullæ sint probationes externæ, modo duo saltem testes adfuerint.

65. Piæ dispositiones defunctorum a Papa solum, non ab Episcopo possunt commutari. Potest tamen Episcopus eas commutare cum supervenit talis causa quæ si cognita fuisset a testatore aliter disposuisset; tunc potest Episcopus interpretari ejus voluntatem et applicare legatum alio operi pio. Testatores tenentur in conscientia et sub gravi legare sua bona, non solum hæredibus necessariis, filiis, parentibus, aut avis quoad legitimam, sed etiam fratribus et sororibus, cum isti necessitate gravi laborant; si autem talis necessitas non sit, aut si in ea constituti gradu remotiori essent conjuncti, erit tantum obligatio levius.

VIII. PRÆCEPTUM.

1. Judicium temerarium est mortale cum sine sufficiens motivo judicatur proximum grave malum commisso. Suspiciones rarius sunt mortales; eas concipere aliquando tenentur domini et patresfamilias, tantum illas aliis ne communicent sine necessitate.

2. Contumelia est gravis, cum per eam graviter lœdatur honor proximi coram ipsomet; unde si fuit publica, publice ei honor restituendus est.

3. Litteras reserare est illicitum, nisi saltem præsumatur consensus ejus ad quem mittuntur, aut ejus a quo scriptae sunt, et est graviter illicitum, si materia sit gravis. Licet tamen privatis aperire litteras suorum adversariorum qui sibi injustum causant molestiam; licet quoque ut evitetur injuria gravis quæ im-

minet alicui tertio. Legens ex curiositate litteras laceras et in publico loco relictas a domino (non autem in privato) modo non patefaciat secretum cum illius damno, non peccat, quia non facit ei ullam injuriam.

4. Illa dicitur vera detractio quæ fit ut denigretur alterius fama, non autem illa quæ fit ob aliquod bonum necessarium. Hinc infertur quod si manifestatur aliquod delictum occultum et verum proximi, ad justum finem, v. g. ut proximus corrigatur, aut ut evitetur grave damnum aliorum, et nullum aliud exstaret medium ad illud vitandum, tunc illud patefacere non est illicitum. Nemo potest patefacere delictum alterius occultum, sed injuste cognitum, ad evitandum suum grave damnum. Arcanum promissum obligat juxta intentionem promittentis; commissum autem potest manifestari si præsumatur consensus committentis, si occultatio vergeret in damnum commune vel alicujus innocentis, vel committentis, vel illius cui fuit commissum. Licet patefacere peccatum alterius in quantum opus est ad levandam injuriam gravem qua quis affectus est, præsertim si uni tantum vel alteri viro prudenti reveletur. Delictum alicubi publicum potest alibi manifestari, si expediatur ad bonum commune, ut a malefactore alii præcaveant. Peccat graviter qui libenter audit graves detractiones, maxime si delectetur de damno quod ex detractione proximus patitur (sed si tantum de novitate, aut curiositate illius detractionis, multi eum excusant a mortali) aut qui cum possit, eas non impedit maxime si superior sit. Si reparatio sit exigenda, optandum est ut fiat ante absolutionem. Cessat obligatio reparandi si res jam oblivioni data sit, vel si fides non adhibeatur detrahens.

ti, aut reparanti. Qui non potest verbis, non tenetur pecunia famam compensare. Excommunicantur autores aliquorum libellorum infamantium.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

1. Quolibet die jejunii nemo potest dispensari ad carnem manducandam, nisi de legitima causa et de utriusque Medici consilio, id est Medici, Parochi aut Confessarii; ita declaratum fuit a Benedicto XIV. in Bulla *Non ambigimus*, data die 3 martii 1741. Non potest dispensari integra communitas sine auctoritate Papæ. Non peccat, saltem graviter, qui horam cœmptionis minus una hora anticipat, et multo plus, si adsint bonæ rationes. Possunt sumi intra diem electuaria, modo non in quantitate nimia et ob aliquam causam justam; item uncia cibi semel atque iterum, ad depellendam debilitatem, potionis (excepto lacte et jure), succus fructuum, uvarum pressarum. Idem dicimus de aqua congelata mixta cum saccharo, et succo citri, aut alterius substantiæ, quia congelatio non mutat naturam. Valde attendendum est ad usum regionis, et cayendum a scandalo.

2. Collatiuncula potest esse octo pro omnibus, decem unciarum pro iis qui fame patiuntur, insuper potus. Quoties quis in die jejunii vescitur carne aut lacticiniis, toties peccat; si autem bis comederit cibos esuriales, sine advertentia ad jejuniū, videtur teneri ad abstinendum reliquo die, quia non nisi materialiter jejuniū fregit, et pro reliquo tempore potest illud servare, alioquin illud etiam formaliter franget.

3. Si causa quæ eximit subditum fuerit evidens, seipsum eximere potest; si autem dubia, recurrat ad

Episcopum aut Parochum. Excusantur inter alios sexagenarii, etiam bene valentes. Qui artem exercere nequit de se non laboriosam sine magno incommodo, spectata sua debilitate, non tenetur ad jejuniū. Excusat iter pedestre quatuor aut quinque horarum. Artifices divites non tenentur a labore abstinerre ut jejunare possint. Peccat qui sine justa causa laborem assumit, quo liberatur a jejuniō.

4. Ad confessionem annuam tenentur qui ante septennium peccaverunt.

5. Qui peccavit graviter et prævidet, quod postea non poterit confiteri, debet prævenire tempus præcepti; et ratio est, quia cum iste jam peccaverit, jam contraxit obligationem confitendi in illo anno, quare si præviderit, quod postea non possit adimplere, illud tenetur prævenire.

6. Declaravit S. Cong. an. 1584. quod si Episcopus prohiberet ne quis Confessarius in Paschate audiret confessiones sine licentia Curati, talis Decreti nullam habendam fore rationem. Quilibet sacerdos approbatus ab ordinario loci est proprius sacerdos. Qui præcepto annuo non satisfecit, tenetur quantocius confiteri.

7. Præceptum communionis paschalis urget toto anno post pascha; non potest anticipari; debet fieri in Parochia; sed a Sacerdotibus (si celebrent), ubique; si non celebrent, æque ac cæteri in Parochia; a peregrinis ubique. Parvuli non videntur debere communicare statim ut usum rationis adepti sunt, possunt autem; at in periculo mortis debet eis dari communio. Obligatio communicandi incipit ab anno nono, et non potest differri ultra annum quartam decimum.

DE OFFICIIS

NONNULLORUM SECULARIUM.

1. **Judex** qui scit privata notitia aliquem esse reum qui juridice constat esse innocens, non potest eum damnare. Si probatus est juridice reus, **judex** qui scit eum esse innocentem non damnet eum circa penas corporales, non item in pecuniariorum et civilibus. **Judex** non potest judicare juxta opinionem minus probabilem; si æqualis sit probabilitas, in causa civili, dividat favendo possessori; si causa sit criminalis, semper vendum est reo. **Judex** non admittat dona, præsertim pretiosa.

2. **Advocatus** potest defendere in causis criminalibus reos nocentes, non autem actores in dubiis. Tenetur defendere, etiam cum suo gravi incommodo, si aliud remedium non pateat, eum qui in extrema necessitate versatur; in necessitate gravi, tenetur si habeat superfluum suo statui, sed non cum gravi incommodo. Potest defendere causas æque et etiam minus probabiles actorum, modo eos moneat pro ipsis non stare nisi probabilitatem. Peccat si tueatur causam certe injustam, et poterit teneri ad reficienda damaña utriusque partis. Peccat, si paciscatur de pretio dum lis actitur; aut de parte litis evictæ; si plures suscipit causas quam par sit expedire; si parti adversæ arcana patefaciat; si dolis aut dilationibus injustis utatur.

3. **Quilibet** tenetur accusare delinquentem cum agitur de damno communi, aut damno innocentis, modo non sit gravi incommodo denuntianti; qui autem esti-pendio ad id locatur, tenetur etiam cum gravi incom-

modo, secus compensem; non item exactores gabellarum, qui non tenentur nisi ad solvendum valorem gabellarum. Culpa religiosi potest, et saepe debet denuntiari Praelato, religioso non admonito. In quibusdam casibus aliqui non tenentur ad denuntiandum, licet Episcopus monitorium dederit.

4. Denuntientur suspecti de haeresi, confessarii solicitantes, sortilegia patrantes, sacramentis abutentes, duas uxores habentes, sed non cum gravi damno proprio; heretici autem formales etiam cum gravi damno proprio, imo ab uxoribus, filiis, parentibus debent denuntiari. Denuntientur Episcopo iatra mensem illi qui propositiones hereticales proferunt, si serio et adverterter protulerint; secus si ex ignorantia, ira, sine pertinacia.

5. Testis non tenetur veritatem fateri, nisi cum ea opus est pro bono communi aut malo proximi reparando, aut ut pareat judici legitime interroganti, nempe cum semi plena probatione, aut indiciis evidentiibus. Non tenetur cum timet sibi aut suis grave malum, aut scit rem sub secreto, nisi agatur de malo communni aut privato avertendo. Si testis taceat veritatem, non videtur teneri ad restitutionem.

6. Reus non tenetur fateri, nisi judex sit legitimus et legitime interroget, cum semi plena probatione, nec videtur etiam teneri si legitime interrogetur. Potest fugere e careere, etiam nocens, et alii possunt eum iuvare, modo fuga non obsit bono communi.

DE SACRAMENTIS

IN GENERE.

1. Ad sacramenta conficienda requiritur intentio saltem virtualis in Ministro *faciendo quod facit Ecclesia*.

2. Licet conferre sacramenta sub conditione, non solum in casu necessitatis, sed quoties adest gravis utilitas, et justa causa; contra, sine causa, esset culpa gravis: neque est necessarium conditionem verbis exprimere, sed sufficit si mente concipiatur; exempli causa, absolvere cogitando, si es dispositus.

3. Nequidem ad vitandam mortem licet dare communionem peccatori publico, nisi constet de ejus penitentia, de reparato scando, et ablata occasione proxima: non debent Parochi assistere matrimonio talium, nec sponsa cum tali contrahere.

4. Bened. XIV. vetat ne Parochus procedat ad publicationes, quin prius interrogaverit sponsos de iis quae ad fidem pertinent.

5. Ad procurandum baptismum prolis, non licet cum probabili periculo mortis incidere matrem, etiam moribundam et consentientem, sed statim a morte incidatur.

6. Cum imminet periculum mortis, si adsit peritus, proles potest, et debet baptizari sub conditione, mediis instrumentis in utero.

7. Baptismus collatus in quacumque parte corporis praeterquam in capite, debet reiterari sub conditio-ne. Graviter peccant qui differunt baptismum ultra decem dies sine causa justa, et gravi. Fetus abortivi

sub conditione baptizentur; item infantes expositi, licet scriptum inveniatur de baptismate recepto, si de eo aliter certo non constet.

8. Possunt baptizare filii haereticorum invitatis parentibus, etiamsi apud eos remaneant, non autem infide-lium, nisi filius rationis compos postulet, vel sit in periculo mortis, vel sit extra parentum curam, nec timetur ne ad ipsos regrediatur, vel unus parentum consentiat, licet alter positive repugnet.

9. Non contrahunt impedimentum a debito parentes qui baptizant in necessitate, nec videntur etiam illud contrahere qui baptizant sine necessitate, licet graviter peccant.

10. Qui confirmationem recipere possunt, si negligant, gravis peccati rei sunt, ait Bened. XIV. in Bulla *Etsi Pastoralis*. Infantibus ante septennium non conferatur sine causa, v. g. in periculo mortis vel quia Episcopus diu abesset. Jejunium non exigitur. Debet esse patrinus, et unicus et confirmatus, et aliis a baptismo, ejusdem sexus, non regularis, et contrahitur cognatio inter confirmatum et suscipientem, et inter suscipientem et parentes confirmati.

DE EUCHARISTIA.

1. Inter effectus Eucharistiae numeratur remissio venialium, et per accidens etiam mortalium, si quis eorum inscius, aut putans se contritionem habere, accedit ad communionem cum attritione.

2. In periculo mortis potest laicus se ipsum communicare, vel alium, si desit etiam clericus qui id praestet. Videtur Sacerdotem posse se ipsum communicare ex sola devotione, deficiente alio qui ministret.

3. Videtur peccare graviter ille qui in mortali existens Eucharistiam dispensat.

4. Communio potest dari in missis pro defunctis, sed non ex praeconsecratis, nisi celebretur in violaceo, quod certe licet.

5. Viatico muniri debent præter infirmos, ii qui periculoso conflictum, aut navigationem aggressuri sunt, et mulieres cum periculo paritutæ.

6. Hic advertendum quod quando infirmus jugi vomito laborat, non potest communicare si saltem per sex horas ab illo liber non sit.

7. Non tenetur quis cum periculo scandali aut infamiae recedere a sacra mensa, quia tunc recordatur alicujus peccati mortalis oblii in confessione; sufficit ut illud postea confiteatur.

8. Potest celebrare Sacerdos mortalis reus cum contritione, non præmissa confessione (non ex devotione) sed ad dandum viaticum, vel si Parochus (non alias) deberet celebrare pro populo, qui missa careret; aut si secus adesset periculum infamiae gravis. Si habeat tantum peccatum reservatum, et non adsit confessarius pro reservatis approbatus, sufficit ut conteratur, aut confiteatur de alia materia, nec tenetur explicare reservatum ei qui non potest ab eo absolvere; sed si cum reservato habeat etiam non reservata, non potest celebrare quin præmittat confessionem non reservatorum. Debet confiteri quamprimum, ex præcepto Tridentini; a Doctoribus fuit determinatum, quod illud *quamprimum* importat intra tres dies, et quod imponit gravem obligationem.

9. Non frangit jejunium tabacum per nares, aut in fumo, aut masticatum, si expuatur.

10. Potest dari, vel non viaticum ei qui eodem die communicatus in morbum mortale incidit.

11. Non potest Sacerdos non jejunus celebrare ad dandum viaticum. Eucharistia potest sumi a non jejunio Sacerdote aut laico, ne profanetur; item a Sacerdote qui celebrando recordatur se non esse jejunum, etiam si de hoc recordetur ante canonem, si timet infamiam, que si non timetur, ante consecrationem debet discedere ab altari; item ad perficiendum sacrificium suum, vel alterius.

12. Pollutio involuntaria non impedit communio nem, si mens non perturbetur; nec debitum conjugale, præsertim redditum; nec tempus menstrui.

13. Communio denegetur mulieribus que nudato pectore accedunt.

14. Reductio numeri Missarum in fundatione impositorum pertinet ad solum Papam.

15. Sufficit applicatio Missæ aliquando facta et non retractata. Applicatio conditionata de præterito est valida; de futuro autem quod non est notum nisi Deo, est certe illicita ex prohibitione Clem. VIII. sed probabilius etiam invalida.

16. In die omnium Defunctorum potest accipi stipendium.

17. In alteri privilegiato non lucratur indulgentias qui non celebrat de Requiem, cum ritus id permittit; diebus autem quibus Missæ Defunctorum prohibentur, lucratur.

18. Sacerdos minori spatio quadrantis Missam etiam brevissimam celebrans, valde difficulter, ne dicam impossibiliter potest excusari a peccato gravi, et duplice, id est scandali et irreverentie, si publice celebret.

19. Eleemosynæ pro Missis non accipiuntur ultra mensem, ex decreto S. C. Concilii. Nihil de iis retinetur pro expensis celebrationis, nisi ecclesia nullos haberet redditus, et tunc nihil plus quam expensæ.

20. Statuae et reliquiae in altari non apponantur ubi exponitur SS. Sacramentum, ex Decreto Innocent. XI.

21. SS. Sacramentum nequit in aliis ecclesiis quam parochialibus asservari, sine dispensatione S. Sedis.

DE SACRAMENTO PÆNITENTIÆ.

1. Potest dari absolutio sub conditione, si confessarius prudenter dubitet an eam dederit, aut an pœnitens sit dispositus, et adsit necessitas eum absolvendi, quia morti proximus videtur; non autem pro recidivis qui non dant signa certa suæ dispositionis, si aliunde non adsit necessitas eos absolvendi.

2. Contritio perfecta, juxta Tridentinum, oritur ex motivo charitatis; imperfecta, ex turpitudine peccati per lumen fidei cognita, aut metu gehemæ excludenti voluntatem peccandi. Perfecta obligat in periculo mortis, et insuper ut quis non diu maneat in statu peccati, si non confiteatur, quod non videtur differendum ultra mensem, sed non obligat quolibet die festo.

3. Sufficit dolor generalis, quin singula peccata re censeantur.

4. In contritione includuntur exercite Fides et Spes.

5. In confessione, sufficit attrito, ex timore inferni, aut gloriæ amissione, aut ex horrore erga peccati turpitudinem lumine fidei cognitam, quæ includit semper ex se amorem, non prædominantem, quia tunc esset contritio perfecta, sed inchoatum, nam *timor Dei, initium dilectionis erit*, Eccli. 25. 16. et ait S. Thomas, 2. 2. q. 40: *Ex hoc quod per aliquem speramus bona, incipimus ipsum diligere.* Ille enim dolor qui provenit ex motivo quod Deus amat super omnia, quan-

tum cumque sit remissus, semper est contritio perfecta, et talis dolor certe non requiritur necessario ad confessionem.

6. Propositorum debet esse firmum cum Dei gratia non relabendi, universale de omnibus peccatis mortalibus vitandis, efficax media adhibendo, et occasiones saltem proximas removendo.

7. Relabentes, juxta Rituale romanum, sæpe confiteantur, et si expediatur communicent.

8. Non obligantur ad repetendas confessiones nisi illi qui post biduum aut triduum relapsi sunt, sine ulla resistentia, quin aliquod medium adhibuerint, et occasionem removerint; non adest enim obligatio repetendi confessionem, nisi habeatur moralis certitudo de invaliditate præteritæ; relapsus autem non est signum moraliter certum propositi infirmi, sed sæpe est signum mutatae voluntatis.

9. Potest tradi, si necesse sit, confessio legenda, sub jungendo: *De his me accuso.*

10. Non tenetur pœnitens confiteri circumstantias mere aggravantes, nisi quoad quantitatem furti, quam per se non deberet aperire, sed plerumque tenetur confessarius ad eam investigandam ut se dirigat circa modum restitutionis.

11. Suadendum pœnitentibus ut confiteantur peccata dubia, modo non sint scrupulosi; non est tamen obligatio possitiva illa confitendi, sive sint negative, sive positive dubia. Advertendum tamen quod in articulo mortis quilibet debet aut contritionem de his elicere, aut confiteri aliam materiam certam circa quam absolutionem recipiat. Præsumptio orta ex vita ordinaria bona vel mala fundat judicium circa dissensum vel assensum peccato præstitum.